

Женецьким планом дій (2003 р.), Туніським зобов'язанням (2005р.), Туніською програмою для інформаційного суспільства (2005 р.) та інших.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Балабан Р. Електронна влада: приклад Естонії для України / Ростислав Балабан, Ксенія Квітка // Політичний менеджмент. Спеціальний випуск. – 2010. – С. 104–112.
2. Пугач В. Г. Феномен бюрократії в трансформаційному суспільстві: дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02 / В. Г. Пугач ; Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. – К., 2006. – 173 с.
3. Тимошук Ю. Експерти зі Швеції та Естонії допоможуть Івано-Франківську і Калушу створити е-врядування [Електронний ресурс] / Юрій Тимошук. – Режим доступу : <http://vikna.if.ua/news/category/gover/2013/02/01/11841/view>

УДК: 323.39 : 316.652.2

Семченко О. Р.

РОЛЬ ЗМІ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПОЛІТИЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

У статті показана роль ЗМІ в забезпеченні політичної стабільності. Охарактеризовано діяльність українських ЗМІ з погляду їхньої участі в підтримці політичної стабільності суспільства. Визначено завдання українських ЗМІ в умовах політичної нестабільності. Проаналізовано можливості Інтернету в підтримці рівноваги політичної системи. Зроблено висновок про те, що нові інформаційні можливості засобів масової інформації відкрили нові можливості й виклики для політики і розвитку нових політико-маркетингових стратегій, що для встановлення й збереження політичної стабільності має важливе значення.

Ключові слова: засоби масової інформації, політична стабільність, політична система, Інтернет.

Семченко О. Р. Роль СМИ в обеспечении политической стабильности.

В статье показана роль СМИ в обеспечении политической стабильности. Охарактеризована деятельность украинских СМИ с точки зрения их участия в поддержании политической стабильности общества. Определены задачи украинских СМИ в условиях политической нестабильности. Проанализированы возможности Интернета в поддержании равновесия политической системы. Сделан вывод о том, что новые информационные возможности средств массовой информации открыли новые возможности и вызовы для политики и развития новых политико-маркетинговых стратегий, что для установления и сохранения политической стабильности имеет важное значение.

Ключевые слова: средства массовой информации, политическая стабильность, политическая система, Интернет.

Semchenko O. R. Role of media in political stability.

The political stability of society implies the ability to respond adequately and neutralize external (information warfare, international terrorism, political pressure) and internal (unmanaged protest action, civil war and others) threats to the existence of the political

regime. Particularly important is the ability of society to respond information threats to political stability and to create their own information mechanisms of resistance. Relevance of the article lies in the fact that without the development of mechanisms for information support of political stability development of positive trends in democracy becomes problematic. One such mechanism is the media, including the Internet.

Assessing the activity of Ukrainian mass media, we have to admit that it is ambiguous. The structure of the information space of Ukraine includes multidirectional flows of information – pro-governmental and opposition's, which compete with each other. From the point of view of democratic process information pluralism is a positive. As for the content of information flows, their creators do not hesitate not in the media, nor in the way, bringing in people's souls turmoil and instability.

The contribution of the media in building and maintaining political stability is important in the event that they would be able to move from the manipulative models to interactive, interactive model of communication, become the initiator of the establishment of tolerance discussions between government and society, all political forces on the real issues of concern to society. The media should show the public that it is a constructive part, focused on the articulation of the various public interests on the principles of trust and openness. Thus, in our view, the main task of the Ukrainian media in modern conditions is to ensure an effective dialogue between the authorities and civil society, to encourage multinational society of tolerance and to unite in the name of prosperity of each individual citizen and the whole Ukraine.

Key words: media, political stability, political system, Internet.

Особливість розвитку інформаційного суспільства полягає в тому, що в змінах політичного курсу або політичної системи відіграють роль не тільки об'єктивні соціально-політичні й економічні фактори, але й стан інформаційного простору. Тому беззастережною умовою існування стабільної демократичної держави є конструктивна діяльність інформаційних інститутів, орієнтованих на демократичні норми й цінності, завдяки яким громадяни зможуть опанувати найважливішими суспільно-політичними знаннями й бути інформованими про політичне життя суспільства.

Політична стабільність суспільства має на увазі здатність останнього адекватно реагувати й нівелювати зовнішні (інформаційна війна, міжнародний тероризм, політичний тиск) і внутрішні (акції некерованого протесту, громадянська війна й ін.) загрози існуванню політичного режиму. Особливо важливою є здатність суспільства реагувати на інформаційні загрози політичній стабільності й створювати власні інформаційні механізми протидії. Актуальність статті полягає в тому, що без розвинених механізмів інформаційного забезпечення політичної стабільності стає проблематичним розвиток позитивних тенденцій демократії. Одним з таких механізмів є засоби масової інформації, у тому числі Інтернет.

Мета статті: показати роль ЗМІ в забезпеченні політичної стабільності. Завдання статті: розглянути діяльність українських ЗМІ з погляду їхньої участі в підтримці політичної стабільності суспільства; визначити завдання українських ЗМІ в умовах політичної нестабільності; проаналізувати можливості Інтернету в підтримці рівноваги політичної системи.

Спрямованість політико-комунікаційних процесів, їхня орієнтація на діалог і досягнення взаєморозуміння, домінуючі цінності, які передаються через інформаційні канали, визначають рівень стабільності й ефективності політичної системи. Роль різних засобів політичної комунікації визначається наявністю або відсутністю ефекту впливу, під яким розуміється якісна зміна характеру розвитку певної політичної ситуації, дій, діяльності суб'єкта політики [5, с. 108].

Оцінюючи діяльність українських ЗМІ, доводиться визнати, що вона неоднозначна. Структура інформаційного простору України включає різнонаправлені потоки інформації – проурядові й опозиційні, які конкурують між собою. З погляду демократичних процесів інформаційний плюралізм є позитивним. Що ж до змісту інформаційних потоків, то їхні творці не соромляться ні в засобах, ні в методах, вносячи у душі людей сум'яття й нестабільність.

Так, на думку професора Донецького національного університету Олени Стяжкіної, «саме українські ЗМІ створили «картинку» того, що нібито більшість населення Донбасу є прихильниками «ДНР». «Референдум про утворення ДНР зробили ЗМІ, а не жителі», – відзначила вона. Кадри із чергами на псевдореферендумі О. Стяжкіна назвала «штучним перетворенням мовчазної більшості Донбасу у прихильників ДНР». «О 9-й ранку перед дільницями дійсно утворилася черга, і це показали по українському телебаченню. Але вже до 12:00 там було по парі мешканців на дільниці», – згадує письменниця. При цьому вона підкреслила, що місцеві активісти просили українські ЗМІ показати ділянки вдень, але у відповідь почули, що вибори вже відзняли [8].

Сумнівна діяльність деяких ЗМІ привела до різкого росту недовіри до них з боку населення. Так, представник Інституту соціології НАН України Наталя Костенко на презентації моніторингу теленовин за останній тиждень вересня 2014 р., що пройшла в Києві, відзначила, що вперше за 20 років в Україні зафіксована ситуація, коли рівень недовіри до медіа перевищує рівень довіри. За її словами, українські експерти фіксують падіння довіри громадян України до засобів масової інформації приблизно в півтора рази за минулий рік. При цьому вона відзначила, що ЗМІ є єдиним суспільним інститутом, до якого впала довіра. За словами Н. Костенко, якщо торік 37 % довіряли мас-медіа й 29 % не довіряли, то цього року ситуація зворотна – тільки 25 % довіряють ЗМІ, а 47 % не довіряють. При цьому цього року відзначається регіональна диференціація рівня недовіри: від 27 % на заході країни до 68 % – на Донбасі. Н. Костенко також відзначила, що подібний моніторинг Інститут соціології веде з 1994 р., і «за увесь час спостереження вперше зафіксована така ситуація, коли рівень недовіри перевищує рівень довіри до медіа». Для порівняння, за даними опитування, проведеного Центром Разумкова у квітні 2014 р., українським ЗМІ довіряли більше 60 % респондентів. При цьому 79,5 % опитаних українців виразили недовіру російським мас-медіа [1].

Внесок ЗМІ в забезпечення й збереження політичної стабільності буде значним у тому випадку, якщо їм вдасться перейти від маніпулятивної моделі до діалогової, інтерактивної моделі комунікації, стати ініціатором твердження толерантної дискусії між владою й суспільством, всіма політичними силами про реальні проблеми, що хвилюють суспільство. ЗМІ повинні продемонструвати суспільству, що є його конструктивною частиною, орієнтованою на артикуляцію різних суспільних інтересів на принципах довіри й відкритості. Тільки так засобам масової інформації вдасться повернути втрачену довіру громадян.

Таким чином, на наш погляд, основні завдання українських ЗМІ в сучасних умовах полягають у тому, щоб забезпечити ефективний діалог влади й громадянського суспільства, закликати багатонаціональне суспільство до толерантності й об'єднання в ім'я процвітання кожного окремого громадянина й всієї України.

Український дослідник І.Залевська зробила обґрунтований і справедливий висновок про те, що в українських умовах істотною загрозою стабільності політичної системи несе Інтернет. Головною причиною цього є те, що дотепер не створено діючі правові механізми, які могли б регламентувати онлайн-простір. Інформаційно-комунікаційні технології, впливаючи на систему інформаційно-політичних відносин,

перетворюють її не просто в поле інформаційної боротьби, а у війну компроматів. Інтернет створює можливість для поширення компромату на кожну з політичних сил, оскільки правових обмежувальних рамок немає [4, с. 103–104].

Відомо також, що саме завдяки Інтернету були організовані акції протесту в арабських країнах на початку 2011 р. Слід зазначити, що інформаційні технології використовують у своїх цілях не тільки влада, але й опозиція, для якої стало простіше створювати систему контролю за діяльністю органів влади. На наш погляд, завдяки інформаційним технологіям діяльність держави, природно, при наявності політичної волі має шанс стати прозорою й відкритою. А суспільна участь за допомогою інформаційних технологій дає шанс на стійкість політичної системи.

Важливим інформаційним механізмом забезпечення політичної стабільності є так називана «цифрова демократія», під якою нами розуміється процес прийняття політико-управлінських рішень у результаті взаємодії громадян і політичних акторів у мережному просторі Інтернету. Принципи цифрової демократії були реалізовані в технологіях електронного уряду, покликаною зробити діяльність органів державної влади більш відкритою для суспільства й у такий спосіб підняти рівень довіри населення до владних структур. Однак, як показав час, більш логічним втіленням принципів цифрової демократії став не електронний, а відкритий уряд. Відкритий уряд – це створення ефективних діалогових площадок для взаємодії влади й суспільства, відкриття мережеских ресурсів державних органів й окремих їхніх представників в Інтернеті з метою інтерактивних контактів із громадянами, доступ громадян до публічної інформації і її обговорення в режимі он-лайн, участь громадян у обговоренні важливих проблем суспільства й ін.

Дослідник відкритого уряду Наталя Крук справедливо зауважує, що не всі принципи відкритого уряду, зокрема, участь громадян в управлінні державою, безперечні. Як пише цей автор, відкритий уряд, або відкрите державне управління (від англ. «open government») – це система принципів, механізмів й інструментів організації державного управління на основі розвитку форм участі громадян в управлінні, прозорості й підзвітності діяльності органів влади, а також широкого використання сучасних інформаційних технологій і нових засобів комунікації в здійсненні взаємодії із громадянами [6, с. 80].

Чи не загрожує надмірна участь громадян у політичному житті політичній стабільності держави? У той же час доводиться визнати дефіцит інших варіантів реформування держави. Кращого поки ще не придумано ні теоретиками, ні політиками [6, с. 110].

Не можна не відзначити інноваційність і, без перебільшення, грандіозну популярність мережеских практик. Так, соціальні мережі здобувають усе більш глобальний характер.

Феноменом інтернет-простору стало так зване мережеве співтовариство, наукові дослідження якого стали популярні завдяки відомому теоретику інформаційного суспільства М.Кастельсу. Поява мережевого співтовариства прямо пов'язана зі стрімким розвитком наукового прогресу й створенням нових технологічних можливостей. Сучасні вчені фіксують переваги мережного спілкування, а саме те, що воно здатне охопити більш маси людей, фрагментувати комунікацію, підбудовуючи її під фізіологічні умови людського буття. С.Глазунова пише, що «завдяки фізичній локальності мережевої комунікації при її одночасній комунікаційній глобальності вона формує реальне комунікаційне співтовариство» [3, с. 69]. Викладене підводить нас до питання про те, що таке «віртуальне політичне співтовариство»?

Український учений В.Недбай сформулював визначення цього поняття, що, на його думку, є сформованою стихійно або цілеспрямовано системою «постійних

користувачів-співавторів політичного інтернет-ресурсу, які за правилами даного ресурсу здійснюють інформаційний обмін на політичну тематику, що ведеться на основі раніше встановлених норм, заборон і санкцій до порушників, які використовуються з метою підтримки й розвитку ресурсу» [7, с. 221].

Учасники віртуальних спілтовариств знаходять нові інтереси, мотиви, цінності, а також стають суб'єктами мережевої соціально-комунікативної активності. Як приклад наведемо відомий мережевий ресурс «Живий журнал» («LiveJournal»), що поєднує 4 755 400 американських користувачів, 433 303 – англійських, 425 021 – канадських, 231 937 українських користувачів [9, с. 34]. Причому нові інтереси й цінності користувачі «Живого журналу» здобувають завдяки спілкуванню з іншими користувачами інтернет-ресурсів. «Живий журнал» породив своїх кумирів, чий авторитет росте зі збільшенням числа читачів їхніх повідомлень.

У соціальних мережах обговорюються актуальні проблеми життя суспільства, формується суспільна думка, здатна впливати на політичний порядок денний. Відомий соціолог Е. Гідденс у своїй відомій роботі перераховує проблеми, що хвилюють сучасну молодь в епоху глобалізації: «Найбільш важливими питаннями з погляду молоді є екологічні проблеми, права людини, політика відносно родини й сексуальна свобода. Що ж стосується економіки, то вони не вірять у здатність політиків впоратися із силами, які визначають розвиток нашого світу. Тому не дивно, що політично активні люди воліють вкладати свою енергію в діяльність груп за «конкретними інтересами», адже вони обіцяють те, чого традиційна політика, судячи з усього, просто не в змозі дати» [2, с. 67].

Дослідники навіть висловлюють думку про те, що «у недалекому майбутньому вони (соціальні мережі – О.С.) неминуче стануть істотним інструментом інформаційного впливу, у т. ч. з метою маніпулювання особистістю, соціальними групами й, можливо, суспільством у цілому» [3, с. 68].

Якщо зрівняти маніпулятивну й діалогову моделі політичної комунікації, то легко можна виявити, що в першій суспільний порядок денний створюється шляхом з'єднання політичного порядку денного з медіа-повідомкою, тобто темами, на які роблять акцент ЗМІ. У маніпулятивній моделі пріоритетність тем визначається перевагами влади, які природно віддані зображенням діяльності влади в найбільш вигідному ракурсі. Діалогова модель побудована на критичному огляді суспільних проблем, які обговорюються учасниками мережних взаємодій. Сказане не означає, що теми обох моделей не можуть збігатися або перетинатися, однак підхід до їхнього розкриття значно відрізняється.

Таким чином, можна зробити висновок, що соціальні мережі з можливостями активної комунікації сприяють розвитку діалогової моделі політичних комунікацій, що дало підставу Е. Гідденсу помітити, що «комунікаційна революція привела до появи більше активного, мислячого громадянина» [2, с. 68].

Отже, нові інформаційні можливості засобів масової інформації відкрили нові можливості й виклики для політики й розвитку нових політико-маркетингових стратегій, що для встановлення й збереження політичної стабільності має важливе значення. Але завжди варто пам'ятати, що технології – це всього лише інформаційно-технологічний засіб, і характер його впливу залежить від тих, хто ним користується й у яких цілях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. В Украине рекордно вырос уровень недоверия к СМИ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zn.ua/UKRAINE/v-ukraine-rekordno-vyros-uroven-nedoveriya-k-smi-156169_.html

2. Гидденс Э. Ускользающий мир: как глобализация меняет нашу жизнь / Э. Гидденс. – М. : Весь мир, 2004. – 120 с.
3. Глазунова С. Нетократия – власть в информационном обществе / С. Глазунова // Власть. – 2012. – № 7. – С. 67–70.
4. Залевская И. И. Информационная безопасность Украины в современных условиях: политический аспект: дис. ... канд. полит. наук : 3.00.02 / И. И. Залевская. – Одесса, 2011. – 176 с.
5. Інноваційний розвиток України: політико-правові аспекти : монографія / ред. В. П. Горбатенко. – К. : Юридична думка, 2006. – 248 с.
6. Крук Н. В. Інформаційна відкритість влади як принцип діяльності органів державної влади: дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02 / Н.В. Крук. – Одеса, 2014. – 178 с.
7. Недбай В. В. Сучасні політичні комунікації: медійно-технологічний аспект: монографія / В. Н. Недбай. – Одеса : Фенікс, 2009. – 326 с.
8. Профессор из Донецка: молчаливое большинство Донбасса в сторонниках «ДНР» превратили украинские СМИ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://obozrevatel.com/politics/82907>
9. Федотченко Ю. И. Социальные сети: вчера наступает сегодня / Ю. И. Федотченко // Реклама. Теория и практика. – 2010. – № 2. – С. 34.

УДК 321.7:[070+654.19]

Прохоров М. Г.

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ БАЗИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗМІ ПОЛЬЩІ ЯК СКЛАДНИКА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Розглянуто основні етапи формування правової бази ЗМІ, створення нової системи медіа-регулювання Польщі як найбільш успішної постсоціалістичної держави перехідного періоду, трансформацію медіа-системи від державної до системи громадянського суспільства. Показано взаємозв'язок процесів формування правової бази функціонування ЗМІ, громадянського суспільства та євроінтеграції в Польщі. Констатовано, що законодавча база відповідає міжнародним та європейським стандартам, забезпечує сприятливу основу для функціонування вільних і незалежних ЗМІ як складника громадянського суспільства та формування активних громадян з відповідним демократичному ладу типом політичної культури.

Ключові слова: правова база, ЗМІ, громадянське суспільство, Польща.

Прохоров Н. Г. Формирование правовой базы функционирования СМИ Польши как составляющей гражданского общества.

Рассмотрены основные этапы формирования правовой базы СМИ, создание новой системы медиа-регулирования Польши как наиболее успешного постсоциалистического государства переходного периода, трансформацию медиа-системы от государственной к системе гражданского общества. Показана взаимосвязь процессов формирования правовой базы функционирования СМИ, гражданского общества и евроинтеграции в Польше. Констатировано, что законодательная база соответствует международным и европейским стандартам, обеспечивает благоприятную основу для функционирования свободных и независимых СМИ как составляющей гражданского общества и формирования активных граждан с соответствующим демократическому обществу типом политической культуры.

Ключевые слова: правовая база, СМИ, гражданское общество, Польша.